

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 4.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.4.15>

УДК 006

Н. І. Липичак,

к. т. н., докторант кафедри публічного адміністрування,

Міжрегіональна Академія управління персоналом,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7761-1972>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ СЕРТИФІКАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ: НОВІ ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ

N. Larychak,

PhD in Technical Sciences, Department of Public Administration,

Interregional Academy of Personnel Management,

STATE REGULATION OF THE PRODUCT CERTIFICATION PROCESS IN WAR CONDITIONS: NEW THREATS AND CHALLENGES

Метою дослідження є характеристика особливостей державного регулювання процесу сертифікації продукції в умовах війни. Доведено, що сам процес особливо важливий в умовах війни, коли надійність та ефективність продукції можуть мати прямий вплив на безпеку, стратегічну перевагу та успіх як такий. Відтак, сертифікація гарантує, що обладнання від засобів індивідуального захисту до систем зв'язку відповідає суворим стандартам, що гарантує їх функціональність і надійність в екстремальних умовах.

Виокремлено ключові етапи процесу сертифікації продукції. Визначено, що сутність процесу сертифікації продукції полягає у систематичному підході до перевірки відповідності продукції встановленим стандартам якості, безпеки, продуктивності та відповідності відповідним нормам. Доведено що у процесі сертифікації продукції під час війни особлива увага приділяється механізмам постійного моніторингу та зворотного зв'язку, що дозволяють швидко виявляти та вирішувати будь-які проблеми із сертифікованою продукцією. Визначено, що війна в Україні глибоко вплинула на сертифікацію продукції як усередині країни, так і в міжнародному контексті. Насамперед, війна вимагає гіпершвидкої адаптації процесів сертифікації військової продукції та продукції критичної інфраструктури. Встановлено, що регулюючі органи та виробники тісно співпрацюють, щоб забезпечити швидке реагування на будь-які потреби або проблеми, що виникають, підтримуючи ефективність і надійність критично важливих продуктів. Охарактеризовано, що війна підкреслила значення міжнародного співробітництва у сертифікації продукції, особливо з погляду гармонізації стандартів та угод про взаємне визнання. Потреба у сумісній військовій техніці серед України та її союзників наголосила на важливості узгодження стандартів та процесів сертифікації для полегшення швидкої закупівлі та розгортання оборонних матеріалів.

The purpose of the study is to characterize the peculiarities of state regulation of the product certification process in conditions of war. It has been proven that the process itself is especially important in conditions of war when the reliability and efficiency of products can have a direct impact on safety, strategic advantage, and success as such. Therefore, certification guarantees that equipment, from personal protective gear to communication systems, meets strict standards, ensuring their functionality and reliability in extreme conditions. The key stages of the product certification process are highlighted. It is determined that the essence of the product certification process lies in a systematic approach to verifying that a product meets specified standards of quality, safety, performance, and compliance with relevant

regulations. It has been proven that special attention is paid to continuous monitoring and feedback mechanisms during the product certification process in wartime, allowing for the quick identification and resolution of any issues with certified products. It is identified that the war in Ukraine has deeply affected product certification both within the country and in the international context. Primarily, the conflict requires hyper-fast adaptation of certification processes for military products and critical infrastructure products. It is established that regulatory bodies and manufacturers work closely to ensure a quick response to any emerging needs or problems, maintaining the effectiveness and reliability of critical products. The war has underscored the importance of international cooperation in product certification, especially in terms of standard harmonization and mutual recognition agreements. The need for interoperable military equipment among Ukraine and its allies has emphasized the importance of aligning certification standards and processes to facilitate the rapid procurement and deployment of defense materials. In the conditions of war, the product certification process undergoes significant adjustments, taking into account the urgent needs and problems that arose as a result of hostilities.

Ключові слова: *процес сертифікації, сертифікація продукції, державне регулювання, воєнний стан*

Keywords: *certification process, product certification, state regulation, wartime conditions*

Постановка проблеми. Слід зазначити, що сертифікація продукції є найважливішим підтвердженням того, що продукція відповідає певним стандартам якості, безпеки та продуктивності. Сам процес особливо важливий в умовах війни, коли надійність та ефективність продукції можуть мати прямий вплив на безпеку, стратегічну перевагу та успіх як такий. Відтак, сертифікація гарантує, що обладнання від засобів індивідуального захисту до систем зв'язку відповідає суворим стандартам, що гарантує їх функціональність і надійність в екстремальних умовах. Зауважимо при цьому, що у період воєнного часу

логістичні складності та високий попит на військове та допоміжне обладнання підвищують ризик потрапляння неякісної продукції в ланцюжок поставок. Сертифікація продукції є захистом від цього, гарантуючи, що використовуються ті вироби, які відповідають встановленим критеріям безпеки і продуктивності. Це має вирішальне значення як ефективності військових операцій, але й безпеки задіяного персоналу. Сертифікована продукція знижує ймовірність виходу техніки з ладу, що може мати катастрофічні наслідки у бойових ситуаціях. Більше того, сертифікація продукції сприяє зміцненню довіри між союзниками та партнерами. У коаліціях чи спільних операціях, де сили покладаються на сумісність обладнання та систем, сертифікати забезпечують загальний стандарт, якому можна довіряти. Ця довіра має важливе значення для координації та оперативної ефективності союзних сил, забезпечуючи безперебійну спільну роботу техніки різних країн.

При цьому, сертифікація також відіграє важливу роль у процесі закупівлі, пропонуючи чіткий орієнтир для прийняття рішень. Під час війни терміновість та обсяг закупівель можуть призвести до поспішних рішень. Сертифікати символізують якість та надійність, допомагаючи швидше та більш усвідомлено вибирати закупівлі, що відповідають стандартам, необхідним для операцій у воєнний час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти дослідження стандартизації й сертифікації продукції розкривалися в роботах таких вчених як С. С. Алексєєва, Т. В. Боднар, С. О. Бородовського, М. І. Брагінського, Н. С. Бутрин-Боки, В. А. Васильєвої, В. В. Вітрянського, О. С. Гришко, В. В. Денісюка, О. В. Дзери, А. С. Довгерта, І. С. Канзафарової, М. І. Козиря, В. М. Коссака, А. В. Коструби, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця, Р. А. Майданика, О. І. Міхно, З. І. Носової, Л. О. Святченко, Є. О. Харитонова, О. В. Церковної, Р. Б. Шишки, В. С. Щербини, А. В. Янчука та інших авторів. Однак ряд теорії і концепцій щодо врахування впливу воєнного стану й специфіки сертифікації при цьому, досі залишаються не розкритими в повній мірі, що і зумовило вибір даної тематики і її сучасну актуальність.

Метою дослідження є характеристика особливостей державного регулювання процесу сертифікації продукції в умовах війни.

Виклад основного матеріалу. Сутність процесу сертифікації продукції полягає у систематичному підході до перевірки відповідності продукції встановленим стандартам якості, безпеки, продуктивності та відповідності відповідним нормам. При цьому, такого роду процес зазвичай включає оцінку конструкції продукту, матеріалів, методів виробництва, а іноді і його впливу на навколишнє середовище, гарантуючи, що він відповідає заздалегідь визначеним стандартам, встановленим регулюючими органами або галузевими групами. Що робить цей процес особливим, то це його здатність надати споживачам, підприємствам та регулюючим органам впевненість у тому, що продукт безпечний і надійний для використання за призначенням [1-2]. Відтак, саме за допомогою випробувань, перевірок та постійного нагляду за продукцією органи сертифікації пропонують незалежну перевірку відповідності продукції встановленим нормам, виділяючи сертифіковану продукцію на ринку та підвищуючи довіру споживачів. Більш того, процес сертифікації продукції часто включає сувору сторонню оцінку, що проводиться акредитованими органами сертифікації [3]. Самі ж оцінки мають вирішальне значення, оскільки вони привносять об'єктивний та неупереджений погляд на оцінку, що важливо для підтримки цілісності сертифікації (табл.1).

Таблиця 1. Ключові етапи процесу сертифікації продукції

Підготовка та подання документації	Оцінювання та випробування продукції
На цьому етапі виробник або заявник збирає всю необхідну технічну документацію про продукцію, включаючи опис продукту, технічні специфікації, інструкції з експлуатації, інформацію про застосовані стандарти та результати внутрішніх перевірок якості	На цьому кроці сертифікаційний орган проводить аналіз документації та незалежні випробування продукту для перевірки його відповідності до заявлених стандартів і норм. Випробування можуть включати лабораторні тести, перевірки безпеки, вимірювання ефективності та інші специфічні тести, залежно від типу продукції та вимог стандартів
Аудит виробництва	Видача сертифіката та післясертифікаційний нагляд
Окрім перевірки самої продукції, часто вимагається оцінка виробничих процесів на предмет відповідності вимогам якості та безпеки. Аудит може включати відвідування виробничих потужностей, перевірку системи управління якістю, оцінку контрольних процедур та інші заходи для забезпечення постійної відповідності продукції встановленим стандартам	Після успішного проходження випробувань та аудиту, орган з сертифікації видає сертифікат відповідності, який підтверджує, що продукція відповідає встановленим стандартам. Після видачі сертифіката, можуть проводитися регулярні перевірки або нагляд за продукцією та виробничими процесами для підтвердження постійної відповідності вимогам

Джерело: сформовано автором

Відходячи від сутності та особливого характеру сертифікації продукції, її державне регулювання запроваджує ще один рівень нагляду. Державне регулювання процесу сертифікації продукції має життєво важливе значення для захисту суспільної безпеки, збереження якості довкілля та забезпечення сумлінної торгової практики. Уряди усього цивілізованого світу, впроваджують нормативно-правову базу, яка потребує сертифікації певних продуктів, особливо тих, які можуть становити ризик для здоров'я та безпеки чи навколишнього

середовища [4-6]. Такого роду юридичні вимоги гарантують, що всі продукти цих категорій, незалежно від їхнього походження, відповідають мінімальним стандартам безпеки, перш ніж їх можна буде продати або використати. Державне регулювання процесу сертифікації також передбачає акредитацію органів сертифікації, встановлюючи стандартизовані критерії, яким ці організації повинні відповідати для визнання їх компетентними органами. Сам нагляд гарантує, що процес сертифікації залишається прозорим, неупередженим та послідовним, що ще більше підвищує довіру до сертифікації. Регулюючи ці процеси, держава грає вирішальну роль у захисті громадських інтересів, а й у сприянні міжнародної торгівлі. Товари, що відповідають національним та міжнародним стандартам, легше продаються через кордони, що сприяє глобальній торгівлі [7-10].

Слід зазначити, що державне регулювання адаптується до технологій і потреб суспільства, що розвиваються, відображаючи динамічний характер сертифікації продукції. У міру появи нових продуктів та технологій нормативно-правова база оновлюється з урахуванням нових ризиків та проблем, гарантуючи, що процеси сертифікації залишаються актуальними та ефективними. Відтак, постійна адаптація необхідна для реагування на зміну ситуації в галузі розробки продукції та вимоги світового ринку, наголошуючи на важливості участі держави в процесі сертифікації. За допомогою цих механізмів регулювання держава гарантує, що сертифікація продукції є його фундаментальною метою — захист споживачів, навколишнього середовища та цілісності глобальних ринків (табл.2).

Таблиця 2. Загрози та виклики для системи державного регулювання процесу сертифікації продукції в умовах війни

Основні загрози	<p>Воєнні дії призвели до пошкодження або знищення інфраструктури, необхідної для проведення тестувань та сертифікації продукції. Це означає, що навіть якщо продукція виробляється, може бути складно або неможливо провести відповідні перевірки якості та безпеки</p>	<p>В умовах воєнного стану з'являється додаткова потреба у захисті конфіденційної інформації та забезпеченні безпеки персоналу, який залучений до процесу сертифікації. Важливо запобігти витоку інформації, яка може бути використана противником, а також забезпечити фізичну безпеку об'єктів інфраструктури та співробітників</p>	Основні виклики
	<p>Воєнний стан призвів до економічної нестабільності, що змусило виробників зменшити або призупинити виробництво. Це у свою чергу призвело до зниження кількості продукції, доступної для сертифікації, та підвищити ризик появи на ринку низькоякісних або небезпечних товарів</p>	<p>Умови війни гіпершвидко змінюються, що вимагає від системи сертифікації здатності швидко адаптуватися до нових реалій. Наприклад, з'явилися нові вимоги до продукції, які важливі з точки зору обороноздатності країни або потреб цивільного населення у кризовий період</p>	

Джерело: сформовано автором

В умовах війни процес сертифікації продукції зазнає суттєвих коригування з урахуванням нагальних потреб та проблем, що виникли внаслідок бойових дій. Головним пріоритетом стає швидка сертифікація продукції військового призначення та критично важливої інфраструктури, що забезпечує їх відповідність суворим вимогам, необхідним для ведення війни та виживання. Цей прискорений процес часто передбачає спрощений підхід, при якому

регулюючі органи можуть вживати тимчасових заходів для прискорення сертифікації продукції, яка має вирішальне значення для національної оборони та громадської безпеки. При цьому, щоб адаптуватися до сценарію воєнного часу, регулюючі органи можуть ввести тимчасові стандарти або змінити існуючі, щоб задовольнити потреби військових і служб екстреної допомоги. Ці коригування можуть містити пом'якшення правил для деяких некритичних характеристик при збереженні строгих критеріїв для основних характеристик та функцій безпеки. Ціль полягає в тому, щоб забезпечити можливість швидкого розгортання продукції без шкоди для безпеки військового персоналу та цивільного населення. Для спостереження за цими зміненими процесами сертифікації часто створюються спеціальні цільові групи або комітети, які гарантують, що вони залишаються ефективними та результативними, незважаючи на прискорені терміни.

При цьому, слід зазначити, що саме участь військових та оборонних експертів стає вирішальною у процесі сертифікації під час війни. Такого роду експерти діляться своїми технічними знаннями та досвідом роботи для вдосконалення стандартів продукції та протоколів випробувань, гарантуючи їхню відповідність реальним вимогам ведення війни. Така співпраця допомагає визначити критично важливі функції продукту та показники продуктивності, які необхідно ретельно оцінити, щоб витримати суворі умови та високі ставки у зонах бойових дій. Крім зміни процесу сертифікації, умови воєнного часу потребують розширення співпраці між урядом, промисловістю та міжнародними партнерами. Уряди різних країн починають угоди про взаємне визнання з країнами-союзниками, щоб прийняти сертифікати один одного на певні продукти, тим самим сприяючи швидким закупівлям та розгортанню військової та допоміжної техніки через кордони. Такої форми міжнародне співробітництво має вирішальне значення для об'єднання ресурсів, стандартизації обладнання та забезпечення того, щоб союзні сили могли ефективно діяти разом.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що війна в Україні глибоко вплинула на сертифікацію продукції як усередині країни, так і в міжнародному

контексті. Насамперед, війна вимагає гіпершвидкої адаптації процесів сертифікації військової продукції та продукції критичної інфраструктури. Гостра потреба в устаткуванні, здатному протистояти суворим умовам війни, призвела до прискорення, а іноді й зміни процедур сертифікації, щоб гарантувати, що продукція швидко відповідає основним стандартам безпеки та продуктивності. У цьому сценарії основна увага приділяється швидкості без шкоди цілісності процесу сертифікації, що призводить до спрощення протоколів та вжиття тимчасових заходів, спрямованих на прискорення розгортання найважливіших технологій та обладнання. Крім того, війна порушила глобальні ланцюжки поставок, що вплинуло на доступність та сертифікацію продуктів та матеріалів. Санкції та експортний контроль змусили виробників та органи із сертифікації пристосовуватися до нових ринкових реалій, впливаючи на стандартні маршрути сертифікації та розподілу товарів. Цей збій наголосив на важливості диверсифікації ланцюжків поставок та важливості наявності надійних та гнучких процесів сертифікації, які можуть адаптуватися до геополітичних змін. У відповідь було зроблено поштовх до локалізації виробництва та можливостей сертифікації, щоб зменшити залежність від імпорту та забезпечити постійну доступність сертифікованої продукції, що має вирішальне значення для національної оборони та цивільних потреб.

Література

- 1 Zhang, Y., Wei, Z.F. An image classification and retrieval algorithm for product display in e-commerce transactions. *Traitement du Signal*, Vol. 39, No. 5, 2022, pp. 1865-1871
2. Cerqueus, T., Bonnaud, J., Dashkov, O., Morin, E. Thesaurus matching in electronic commerce. *Electronic Commerce Research*, Vol. 22(2), 2020, pp. 513-538
3. Atamaniuk, O., Hreshchuk, H. Organizational and economic mechanism on the sustainable use stimulation of agricultural appointment land. *Land management, cadastre and land monitoring*. 4. 2017, 37-45.
4. Bondaruk, T., Medynska, T., Nikonenko, U., Melnychuk, I., Loboda, N. Fiscal policy as a guarantee of sustainable development under military conditions.

International Journal of Sustainable Development and Planning, Vol. 18, No. 4, 2023, pp. 1097-1102

5. Hreshchuk H. Efficiency of land management provision of sustainable land use of agriculture. Scientific Papers: Series «Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development». Vol. 19(3).2019, pp. 275-280

6. Lesko, N., Lukianova, H., Rym, O., Ranevych, O., Buk, M. Technologies for responding to the main challenges of ensuring the safety of the engineering migrant workers in the system of migration security. International Journal of Safety and Security Engineering, Vol. 12, No. 6, 2022, pp. 715-722.

7. Sunardi, S., Ghulam, I., Istiqomah, N., Fadilah, K., Safitri, K.I., Abdoellah, O.S. (2023). Environmental sustainability and food safety of the practice of urban agriculture in Great Bandung. International Journal of Sustainable Development and Planning, Vol. 18, No. 3, pp. 737-743

8. Salemink, K., Strijker, D., Bosworth, G. Rural development in the digital age: A systematic literature review on unequal ICT availability, adoption, and use in rural areas. Journal of Rural Studies, 2017, Vol. 54, pp. 360-371.

9. Trovato, M.R. Information and Communication technologies (ICTs) and participatory values to support of the territorial governance processes. Proceedings of the International Scientific Conference, 2013, Vol. IV: pp. 273-284.

10. Stupen, R., Stupen, M, Dudych, H. The features of the formation and development of agricultural land market in Ukraine. Scientific Papers: Series «Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development». Vol. 19(3), 2019, pp. 543-548.

References

1 Zhang, Y.and Wei, Z.F. (2022), “An image classification and retrieval algorithm for product display in e-commerce transactions”, *Traitement du Signal*, Vol. 39, No. 5, pp. 1865-1871

2. Cerqueus, T., Bonnaud, J., Dashkov, O. and Morin, E. (2020), “Thesaurus matching in electronic commerce”, *Electronic Commerce Research*, Vol. 22(2), pp. 513-538

3. Atamaniuk, O., Hreshchuk, H. (2017), “Organizational and economic mechanism on the sustainable use stimulation of agricultural appointment land”, *Land management, cadastre and land monitoring*, vol. 4, pp. 37-45.

4. Bondaruk, T., Medynska, T., Nikonenko, U., Melnychuk, I. and Loboda, N. Fiscal policy as a guarantee of sustainable development under military conditions. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 18, No. 4, 2023, pp. 1097-1102
5. Hreshchuk, H. (2019), “Efficiency of land management provision of sustainable land use of agriculture”, *Scientific Papers: Series «Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development»*, Vol. 19(3), pp. 275-280
6. Lesko, N., Lukianova, H., Rym, O., Ranevych, O. and Buk, M. (2022), “Technologies for responding to the main challenges of ensuring the safety of the engineering migrant workers in the system of migration security”, *International Journal of Safety and Security Engineering*, Vol. 12, No. 6, pp. 715-722.
7. Sunardi, S., Ghulam, I., Istiqomah, N., Fadilah, K., Safitri, K.I. and Abdoellah, O.S. (2023), “Environmental sustainability and food safety of the practice of urban agriculture in Great Bandung”, *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 18, No. 3, pp. 737-743
8. Salemink, K., Strijker, D. and Bosworth, G. (2017), “Rural development in the digital age: A systematic literature review on unequal ICT availability, adoption, and use in rural areas”, *Journal of Rural Studies*, Vol. 54, pp. 360-371.
9. Trovato, M.R. (2013), “Information and Communication technologies (ICTs) and participatory values to support of the territorial governance processes”, *Proceedings of the International Scientific Conference*, Vol. IV, pp. 273-284.
10. Stupen, R., Stupen, M, and Dudych, H. (2019), “The features of the formation and development of agricultural land market in Ukraine”, *Scientific Papers: Series «Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development»*. Vol. 19(3), pp. 543-548.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2024 р.